

STUDENTLAGET OG MISJONEN 1924—1949

AV GEORG JOHNSEN

Norges kristelige Studentlag — eller Studentlaget, som det er blitt hetende i daglig tale blant studenter — ble som kjent til i en kirkelig og teologisk brytningstid i Norge og oppsto etter et brudd med den gamle studentbevegelse.

I dette brudd lå imidlertid ikke noe ønske om å skape noe egentlig nytt på det kristelige studentarbeids område. Tvert om var det hos Studenterlagets stiftere og ledere en bevisst trang etter å gripe tilbake til og gjenopplive de bærende linjer og ideer fra den gamle studentbevegelses første glansfulle år.

Det gjaldt også forholdet til *misjonen*.

En av disse bærende linjer, ja, vi kan visst gjerne forsterke det og si *den* bærende linje i Studenterforbundets første år var nettopp misjonen. Forbundets første desennium er betegnende kalt «hedningemisjonens periode». Det er i disse år «intet annet som slik griper studentene som misjonstanken. Det er den ledende idé. Alt annet kan være godt å ha med, men de brennende sinn kommer når misjonens sak bæres fram.» (Fjellbu.)

Det var noe av denne forpliktende arv Studentlaget ønsket å føre videre.

For Studentlaget som for enhver ny bevegelse hadde naturligvis begynnerperioden sine problemer og vansker. Men disse til tross hadde styret et våkent øye for misjonens organiske plass i et kristelig studentarbeid. Allerede lagets tredje møte var viet misjonen. Det traff seg slik at en nordisk akademisk misjonskonferanse holdtes i Oslo i de dager, og styret benyttet anledningen og innbød deltakerne til et festlig samvær i Pipervikskirkens menighetshus, hvor sokneprest Ivar Welle holdt festtalen. Han mente misjonen mer enn noen makt hadde

løftet og adlet det norske folk, og han uttalte ønsket at det nystiftede studentlag måtte få en plass i rekken av dem som var med og bar misjonstanken fram. Et par Madagaskarmisjonærer hadde ordet til korte hilsener og Kinamisjonsforbundets formann og generalsekretær, Johs. Brandtzæg, avsluttet det inspirerende samvær.

Dermed var grunnen lagt til en tradisjon i Studentlaget: intet semester uten *misjonsmøte*.

Det første styre tenkte også å ta opp misjonsproblemene til mer inngående behandling i en *misjonsstudiesirkel*. Imidlertid gikk det et par semester før ideen lot seg realisere, men fra 1925 er den første misjonsstudiesirkel i gang. Den ble siden en fast institusjon i laget.

I 1926 hender imidlertid noe som kom til å bli av avgjørende betydning for misjonens stilling i Studentlaget.

Fra Akademiske Frivilliges Misjonsforbund (A.F.M.F.) kom det en henvendelse til laget, hvor de ba om å få ta opp forhandlinger for «på fritt grunnlag» å drøfte en eventuell tilslutning til laget.

A.F.M.F. var et av landets eldste kristelige studentiltak, stiftet i 1896, og altså eldre enn selv Studenterforbundet, men gikk ved starten i 1899 opp i dette som særskilt gruppe. Utviklingen i Forbundet fikk imidlertid også konsekvenser for A.F.M.F. De radikal-liberale, som i begynnelsen av 20-årene ble de toneangivende i Forbundet, hadde med sitt teologiske grunnsyn gjennomgående vanskelig for å forstå A.F.M.F.s arbeidsmåte og berettigelse. Det er i disse brytningsår en av Forbundets egne sekretærer likefrem betegner A.F.M.F. som et fremmedlegeme i Forbundet.

Da bruddet i Forbundet var et faktum, meldte ikke lenge etter A.F.M.F. seg ut for å stå fritt. Denne tid «mellom frontene» varte fire semester, men da de fleste av medlemmene følte seg åndelig hjemme i Studentlaget, fant de stillingen i lengden utilfredsstillende, og resultatet var henvendelsen til laget.

Forhandlinger ble straks etter innledet, og på lagets generalforsamling høsten 1926 kom saken opp til realitetsbehandling. Etter en del debatt — den dreide seg hovedsakelig om A.F.M.F.s representasjon i styret — ble de nødvendige lovforandringer vedtatt med stort flertall, og A.F.M.F. tilsluttet laget som særskilt gruppe.

De «frivillige» var ingen stor flokk, men blant medlemmene finner vi i årene framover en rekke av Studentlagets beste og mest aktive

folk, som tar ivrig del i det hjemlige studentarbeid samtidig som de etter evne prøver å virke misjonsinspirerende blant sine kamerater. Av lagets 21 formenn fra 1924 til og med 1934 ble ikke mindre enn 6 aktive misjonærer: Erling Danbolt og Fridtjov Birkeli til Madagaskar (N.M.S.), Angell Eggen og Herlof Andersen (N.M.S.) og Martin Osnes (Kinaforbundet) til China, og Sigfred Johansen til India (Santalmisjonen).

A.F.M.F.erne la en særlig vekt på den indre front og har alltid betraktet *forbønntjenesten* som sin hovedoppgave. Men samtidig tok de seg også av det praktiske misjonsarbeidet i laget. Ikke minst betydde de meget for misjonsstudiesirklene i semester etter semester. Det var vanlig at en A.F.M.F.er ledet, og som oftest dannet de også grunnstammen i studiesirkelen. De første semestrene ble en misjonsbok lagt til grunn for studiet. Hver deltaker hadde sitt eksemplar, og på møtet ble så stoffet gjennomgått og diskutert avsnitt for avsnitt. Av bøker som ble gjennomgått på denne måte nevner vi Vilh. Sørensen: *Missionens Motiv*, Maal og Midler, Stanley Jones: *Kristus og India*, J. Warneck: *Evangeliets livskrefter*, Johs. Johnson: *Det første hundreår av Madagaskars kirkehistorie*, Eikrem og Fleischer: *Chinas åpne dør*.

På denne måte fikk deltakerne god og solid innføring i viktige misjonsemner. Men det var gjerne en mindre flokk som søkte til misjonsstudiekretsen. For om mulig å gjøre det lettere for flere å komme la de i begynnelsen av 30-årene arbeidet noe om. Istedenfor å gå igjennom en hel bok i løpet av et semester tok de i kretsen opp en rekke spesialemner som skiftet fra kveld til kveld. Som oftest var det et medlem fra A.F.M.F. som innledet, undertiden hadde de også besøk av en misjonær. Valget av emner vitner om at de misjonsinteresserte studenter ikke var engstelige for å ta opp både betydningsfulle og vanskelige misjonsproblemer: Assimilasjon som misjonstaktikk, Kristusmisjon — kulturmisjon, Verdensmisjonens arbeidsmetoder, Forholdet mellom protestantisk og katolsk misjonssyn, osv.

Høsten 1931 opplevde Studentlaget et misjonsinnslag av ganske spesiell karakter. For først e gang sto en innfødt representant for de norske misjonskirker på Studentlagets talerstol. Det var en gasser. Han hadde reist rundt om i Norge, sa han, og merket den sterke misjonskjærlighet, men savnet ungdommen og mennene.

«Men i kveld faller denne min skuffelse bort», føyde han til. Han håpet at studentene, når de siden kom ut i faste stillinger, ikke ville glemme Madagaskars ungdom.

Bortsett fra en kort nedgangsperiode viste semestrene utover i 30-årene en jevn, men langsom øking i tilslutningen så vel til misjonsforedragene som til A.F.M.F. De misjonsinteresserte studenter var virksomme, men tallmessig fremdeles en beskjeden flokk. Det var deres stadige bønn og forventning at Gud snart ville tenne en ild blant studentene . . .

Det nordiske student- og gymnasiastmøte på Viken sommeren 1935 tror jeg vi har rett til å betrakte som et svar på disse bønner. For mange studenter og gymnasiaster betydde dette møte et vendepunkt i hele deres forhold til misjonen. Robert Wilder var med her som en av talerne. Håret var grånet, og ryggen bøyet. Men ennå var det glød i hans enkle ord. Og både hans tale, og de «frivilliges» vitnesbyrd satte unge sinn i hellig bevegelse.

En merket det i Studentlaget om høsten. I referatprotokollen noteres det således fra avslutningsfesten at det var «en del studenter som sto opp og vitnet om sin Frelser. Av vitnesbyrdene så vi også tydelig hvorledes misjonens sak er blitt levende også i Studentlaget».

A.F.M.F. kunne også glede seg over økt tilgang; i løpet av et par semestre gikk medlemstallet opp i over det dobbelte.

Misjonsstudiesirklene fikk også nyte godt av den nyvakte interesse. Våren 1936 ble det etter forslag av stud. theol. Magne Valen-Sendstad vedtatt at Studentlaget hvert semester skulle ha en *misjonsleder*, som spesielt skulle ta seg av misjonsstudiesirklene. Studieringene hadde en rik tid flere semestre framover. Det var tider da de hadde henimot 100 deltakere, eller omkring halvparten av lagets medlemmer.

Vosse-møtet 1936 sto også i misjonens tegn, og her var det også at studentene for alvor begynte å sysle med tanken om å gjøre en konkret misjonsinnsats, f. eks. ved å lønne en innfødt evangelist på en eller flere misjonsmarker.

Det var for øvrig ikke bare i Oslo-laget en kunne konstatere en våknende misjonssans. Også i gymnasiastlagene rundt om i landet var det begynt å fenge. I 1935 dannet Kristiansands-laget en misjonsbøssekomité, og i 1936 rykket det 6 lagsformenn inn på Mi-

sjonsskolen i Stavanger, to fra laget på Bryne og en fra hvert av lagene i Haugesund, Bergen, Hornnes og Nordfjordeid. To til av kullet, som var på 10, hadde også vært med i lagsarbeidet.

En slik flokk taler mer enn mange ord om den naturlige plass misjonen etter hvert hadde fått rundt om i mange av lagene.

Det store nordiske studentmøtet i Åbo i Finland sommeren 1937 ga også en misjonsimpuls som de 1 000 studenter sent skulle glemme. Det var den ettermidagen ute på stadion da den svenske misjonslege Frida Hylander kom fram og leste «telegrammet frå vår himmelska Konung». De tusen unge reiste seg momentant, og under den dypeste stillhet leste han — misjonsbefalingen. Og føyde så til: «Telegrammet är undertecknat av Kristus Rex — Kristus *Konungen*.»

«Det telegrammet glömde jag aldrig,» sa en finsk vordende misjonær år etterpå. Det gikk nok mange slik.

På sommermøtet på Lillehammer i 1937 ble spørsmålet igjen reist om ikke tiden nå var kommet for bevegelsen til å ta opp en konkret misjonsoppgave. Det var etter hvert blitt et utbredt ønske å handle, ikke bare snakke og lese om misjonen. På et rådgivningsmøte, hvor det møtte representanter fra de fleste tilsluttede lag, ble saken debattert, og møtet samlet seg om et forslag om å opprette et *misjonsfond* for bevegelsen, som lagene kunne sende sine misjonsbidrag til. Landsrådet skulle så med passende mellomrom fordele de innkomne midler med en tredjepart på hvert av våre «tre store» misjonsselskaper: Det norske Misjonsselskap, Det norske lutherske Kinamisjonsforbund og Santalmisjonen.

De beløp som er kommet inn til dette fond, har, sammenlignet med misjonsselskapenes millionbudsjetter, vært ytterst beskjedne. Men vi vil tro at fondet likevel ikke har vært uten betydning. For det første har lagene med dette «håndtrykk» ønsket å markere at de ville stå skulder til skulder med det store, trofaste norske misjonsfolk. For det andre har fondet hatt et pedagogisk sikte. Ved spredning av fondets misjonsbøsser til så vidt mulig alle lagsmedlemmer har en ønsket at skole- og studietiden også skulle være en *læretid i å gi*, planmessig og regelmessig, til misjonen.

I årene før krigen ble det også utgitt et par misjonspublikasjoner; et jubileumsskrift av A.F.M.F. ved 40-årsjubileet: «Det haster!» og

en brosjyre av O. G. Myklebust: «Verdenssituasjonen og evangeliet», begge med en sterk og personlig misjonsappell.

Krigsårene betydde brudd med misjonsmarkene. Men isolasjonen knekket ikke misjonsansvaret hos de unge. Tvertom går det gang på gang igjen i referatene f. eks. fra sommermøtene og leirene at «høydepunktet under leiren var misjonsmøtet», «sommermøtet sto i misjonens tegn» osv. Det ble nå ganske alminnelig med misjonskollekt eller misjonsoffer på hver leir, og ofte var det overraskende store beløp som kom inn, om det bare var middelskoleelever.

Under krigen la dosent Myklebust fram sin plan om å reise et norsk misjonsinstitutt. Studentlagsbevegelsen var samstemt om å gi tanken all den støtte den evnet. Av misjonsfondet ble det til Egede-Instituttets grunnfond bevilget kr. 2 000 — av landsrådets egen kasse kr. 1 000 og fra A.F.M.F. kr. 1 000, i alt kr. 4 000.

Da freden kom, kom også tiden til å sette flere viktige misjonstiltak ut i livet.

A.F.M.F. besluttet å ta opp igjen de nordiske akademiske misjonskonferanser, som i en årrekke hadde ligget nede. Den første konferanse ble holdt på Hald ved Mandal i 1947, den andre i Haslev i Danmark i fjor sommer.

De norske A.F.M.F.ere tok også initiativet til å få i gang igjen A.F.M.F.ernes nordiske meddelelsesblad, «Adveniat Regnum Tuum». Foreløpig kommer det ut i stensilert utgave.

A.F.M.F.s organisatoriske forhold til Studentlaget er også blitt forandret. Istedenfor som tidligere å stå som underavdeling av laget i Oslo er forbundet nå direkte tilsluttet landsrådet og står som en selvstendig forening innenfor bevegelsen, men i nær kontakt med Studentlaget.

Etterkrigstiden har for øvrig for A.F.M.F. vel vært den rikeste i foreningens over 50-årige historie. Aldri tidligere har det vært så mange «frivillige», et semester var tallet på innskrevne medlemmer oppe i nesten 70. Mange av disse hadde gått og ventet på å komme ut og er nå i tjeneste på misjonsmarken. Men fremdeles er tilslutningen god, og det samles jevnlig 20-30, undertiden opptil 40 på møtene. I forbindelse med foreningens 50-årsjubileum i 1946 ble det også utgitt et jubileumsskrift: «Misjonens Herre kaller».

Et nytt tiltak innen lagsarbeidet er «*Ungdommens misjonsdag*», som Studentlaget i Oslo arrangerte første gang høsten 1946; den er siden blitt årviss. Dagen er blitt feiret med misjonsungdomsgudstjeneste i en av Oslokirkenes om formiddagen og stort misjonsmøte i Forbundssalen om kvelden, begge steder med offer til Misjonsfondet. Innbydelser er blitt sendt til kristelige ungdomsforeninger i Oslo og omegn, og tilslutningen har hvert år vært ganske usedvanlig stor. Det økonomiske resultat av «dagene» har betydd en vesentlig støtte til Misjonsfondet.

Etter krigen er det for øvrig foretatt en omlegging i bruken av fondets midler. Det var etter hånden blitt et alminnelig ønske hos mange av studentene og gymnasiastene å få en mer konkret misjonsoppgave istedenfor en alminnelig deling av pengene på de tre tidligere nevnte misjonselskaper. Derfor besluttet landsrådet i 1948 etter forslag fra misjonsprest Fr. Birkeli, som igjen hadde ideen fra det lutherske studentarbeid i Amerika, å bruke pengene til underhold av *misjonsstipendiater*, dvs. å gi studiestipendier til unge innfødte studenter fra norske misjonsmarker under deres utdanning i Europa. På den måten yter en de unge kirkenes praktisk støtte til utdanning av vordende ungdomsledere, et vitalt punkt i misjonskirkenes åndelige oppbygging og selvstendigjørelse.

Lagsbevegelsens første misjonsstipendiat ble gasseren *Razanajohary*. Landsrådet bevilget i fjor det første årsstipendium på kr. 4 000 til ham. Han skal i tre år studere fransk, pedagogikk og psykologi ved universitetet i Paris og siden gå inn som overlærer på lærerskolen i Antsirabe på Madagaskar. Han var sommeren 1948 og 1949 i Norge og deltok på flere av lagets sommermøter og leirer. Det er siden tanken å gi stipendier til studenter fra andre norske misjonsmarker.

I 1947 kalte landsrådet cand. theol. Georg Johnsen til en nyopprettet stilling som bevegelsens *misjonssekretær*. Ved siden av det vanlige sekretærarbeid har han til oppgave å ta seg av bevegelsens misjonsarbeid og tale misjonens sak rundt om i lagene.

I samarbeid med misjonselskapene har lagsbevegelsen de siste semestre også fått «låne» *misjonærer til foredragsreiser* til lagene og gymnasiene. Misjonsprestene Karlsen og Birkeli (sammen med vår misjonsstipendiat), Det norske Misjonselskap, og cand. theol. Ole Dørdal, Santalmisjonen, har hittil foretatt slike reiser, et nytt og

verdifulle innslag i lagsarbeidet som vi håper kan fortsette og om mulig utvides ytterligere.

De som sådde misjonssæden blant studentene og skoleungdommen, måtte arbeide på langt sikt. Det var kapitalinvestering for fremtiden.

Hva ble resultatet?

Det hører til den slags materiale som vanskelig lar seg måle og veie eller rubrisere. Men enten vi tenker på den ganske betydelige prosent av nåværende norske misjonærer, eller på den skare av hjemmearbeidere, til dels i ledende stillinger, i de fleste norske misjonsselskaper, eller på de mange misjonsgrepne prester og skolefolk — for å nevne noen enkelte grupper — som nettopp gjennom «laget», på et uforglemmelig sommermøte eller et lite møte under semestrets jevne gang, mottok misjonsinntrykk og impulser for livet, er det visst ikke for mye sagt at den investerte kapital ga gode renter.

Et betydningsfullt memento i fremtiden både for lagsbevegelsen og misjonen!